

**Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет психології та соціальної роботи**

«Затверджено»

Ректор університету

_____ проф.Бойко О.Д.

»_____ 2015 р.

**Програма
вступних випробувань
з соціальної педагогіки**

для вступників до вищих навчальних закладів
за спеціальністю 7.01010601 Соціальна педагогіка
з додатковою спеціальністю 7.03010301 Практична психологія
галузь знань – 0101 Педагогічна освіта
освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»
(для денної та заочної форми навчання)

Рекомендовано

кафедрою соціальної педагогіки і соціальної
роботи
протокол № 7 від «22» січня 2015 р.

Схвалено

Вченою радою факультету
психології та соціальної роботи
протокол № 6 від «06» лютого 2015 р.

Пояснювальна записка

Програма вступних випробувань (екзамену) з соціальної педагогіки розроблено для вступників на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки спеціаліста зі спеціальності “соціальна педагогіка; практична психологія” на базі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра.

Програму вступного екзамену розроблено на основі провідних фахових навчальних дисциплін. У неї увійшли теми з соціальної педагогіки, технологій соціально-педагогічної діяльності, основ професійної майстерності соціального педагога, теорії та історії соціального виховання, основ соціалізації особистості, педагогіки сімейного виховання, етики соціально-педагогічної діяльності, методики роботи у соціально-педагогічних закладах у літній період, основ соціального захисту особистості.

Форма проведення екзамену – співбесіда. Абітурієнти складають вступний екзамен згідно білетів, які включають три питання: два теоретичних та одне практичне.

У процесі відповіді студенти мають продемонструвати **знання** теоретичних основ соціальної педагогіки і технологій соціально-педагогічної діяльності, а саме:

- предмету, основних категорій та понять соціальної педагогіки, її головних функцій;
- принципів соціальної педагогіки як наукової галузі та сфери практичної діяльності;
- методології соціально-педагогічних досліджень;
- сутності соціалізації як соціально-педагогічного явища;
- основ соціально-педагогічної діяльності, її структури, функцій, напрямів здійснення та видів соціально-педагогічної діяльності;
- технологій професійної діяльності соціального педагога (загальних та з окремими категоріями клієнтів);
- законодавчо-правових засад соціально-педагогічної діяльності;
- професійно-етичних норм соціально-педагогічної діяльності.

Продемонструвати **вміння**:

- застосовувати теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ;
- визначати шляхи та засоби соціального виховання і соціально-педагогічної діяльності в умовах конкретного мікросередовища;
- застосовувати технологічний підхід до соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями клієнтів, визначати їх можливості та умови ефективності;
- професійно аналізувати ситуації, що виникають у професійній діяльності та надавати допомогу клієнту.

Структура програми включає “Пояснювальну записку”, два розділи – “Теоретичні засади соціальної педагогіки” та “Технології діяльності соціального педагога”, а також список рекомендованої літератури.

Показники і критерії оцінювання знань та вмінь вступників

- Показники:**
1. Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятання, обсяг, повнота, точність);
  2. Якість знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення);
  3. Ступінь оволодіння вміннями і навичками;
  4. Творча діяльність і загальна якість виконаної роботи.

Критерії:

1. Оцінкою „відмінно” оцінюється відповідь, у якій студент виявляє всебічний та систематичний характер засвоєння знань з соціальної педагогіки та основних технологій соціально-педагогічної діяльності, обізнаний з сучасними науковими школами, інноваційними технологіями та підходами, передовим досвідом. Демонструє стійкий професійний інтерес до практики соціально-педагогічної діяльності. Виявляє знання та розуміння суті і спрямованості основних державних нормативних документів щодо соціально-правового захисту дитинства.

Уміє:

- працювати з навчальним матеріалом (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити власні висновки), творчо застосовуючи сучасні методи дослідження;
- визначати мету і завдання, добирати відповідні зміст, форми, методи роботи в межах різних напрямків соціально-педагогічної діяльності у закладах та установах освіти, обирати технології вирішення соціально-педагогічних проблем відповідно до нормативних актів, теоретичних підходів і концепцій;
- аналізувати й оцінювати наукові дослідження та практичні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів;
- створювати необхідні умови для надання допомоги особистості у кризових ситуаціях в межах окремих технологій діяльності;
- аналізувати педагогічні ситуації з практики соціально-педагогічної діяльності, окреслювати та пояснювати чинники таких ситуацій; прогнозувати їх розвиток за несприятливих умов та рекомендувати науково обґрунтований психолого-педагогічний та методичний інструментарій розв'язання.

2. Оцінка „добре” виставляється студенту, який володіє навчальним матеріалом, передбаченим навчальною програмою до державної атестації з соціальної педагогіки і технологій соціально-педагогічної діяльності. В основному обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Ознайомлений з основними державними нормативними документами щодо соціального захисту різних категорій дітей та молоді. Має навички соціально-педагогічної роботи у соціально-педагогічних закладах (аналізувати, зіставляти, робити висновки). Виявляє частковий інтерес до соціальної педагогіки і основних технологій соціально-педагогічної діяльності. Частково знайомий з науковими дослідженнями та практичними розробками вітчизняних та зарубіжних науковців, методистів.

Розуміє необхідність створення сприятливих умов для надання соціальної допомоги різним категоріям клієнтів.

Уміє:

- визначати мету, завдання, зміст, форми та методи роботи в соціально-педагогічних закладах, частково обирати технології вирішення соціально-педагогічних проблем;

- аналізувати соціально-педагогічні ситуації з практики соціально-педагогічної діяльності, частково окреслюючи і пояснюючи чинники таких ситуацій, прогнозуючи їх розвиток за несприятливих умов та рекомендуючи науково обґрунтований психолого-педагогічний і методичний інструментарій розв'язання.

3. *Оцінка „задовільно”* виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом, окресленим навчальною програмою до державної атестації з соціальної педагогіки і технологій соціально-педагогічної діяльності та відтворює його на репродуктивному рівні. Ознайомлений з окремими теоретичними концепціями та підходами. Називає основні нормативні документи щодо соціально-правового захисту різних категорій дітей та молоді, але фрагментарно демонструє знання їх суті. Має початкові уміння соціально-педагогічної роботи (зіставлення та узагальнення) у соціально-педагогічних закладах і установах, не виявляючи навичок самостійного творчого мислення. Частково ознайомлений з науковими дослідженнями та практичними розробками науковців і практиків.

Уміння визначати мету, завдання, зміст і форми роботи з соціальної педагогіки не є системними і цілісними. Розуміє необхідність створення сприятливих умов для надання повноцінної всебічної соціальної допомоги різним категоріям клієнтів, але недостатньо володіє психолого-педагогічним та методичним інструментарієм. Аналізуючи соціально-педагогічну ситуацію, називає окремі чинники таких ситуацій та здійснює часткове і поверхове прогнозування їх розвитку за несприятливих умов соціалізації, має труднощі у виборі шляхів розв'язання.

4. *Оцінка „незадовільно”* виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів і фрагментів, що становить певну частину змісту навчальної програми до державної атестації з соціальної педагогіки і технологій соціально-педагогічної діяльності.

Знає про існування нормативних документів в галузі соціальної педагогіки, окремі називає, але не знає їх суті і націленості. Знання теоретичних концепцій і підходів дуже фрагментарні і поверхневі.

Практичні уміння і навички соціально-педагогічної роботи частково сформовані на елементарному рівні.

До переліку засобів, які можуть використовуватися на вступних екзаменах, відносяться:

- 1) Міжнародні нормативно-правові документи, законодавчі акти і нормативні документи України з питань соціально-правового захисту дітей, сім'ї, молоді та інших категорій населення.

- 2) Нормативно-правові акти про організацію освіти у вищих навчальних закладах II-III-IV рівнів акредитації.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Теоретичні основи соціальної педагогіки

Соціальна педагогіка як галузь наукового знання. Історія виникнення, становлення і розвитку соціальної педагогіки як науки та виду практичної діяльності. Об'єкт і предмет соціальної педагогіки, її мета, завдання, провідні функції. Основні поняття соціальної педагогіки. Розвиток соціальної педагогіки на сучасному етапі.

Інтегративна природа соціальної педагогіки; її зв'язки з іншими науками та сферами суспільного життя.

Соціально-педагогічне дослідження, його сутність, специфіка та завдання. Джерела соціально-педагогічних досліджень. Методи соціально-педагогічних досліджень. Загальнонаукові та спеціальні методи досліджень. Використання теоретичних та емпіричних методів у соціально-педагогічному дослідженні. Взаємозв'язок методів дослідження соціальної педагогіки з методами дослідження інших галузей. Методи збору інформації у соціально-педагогічних дослідженнях. Соціально-педагогічний експеримент. Кількісна та якісна інтерпретація результатів дослідження. Умови успішності проведення соціально-педагогічних досліджень.

Соціалізація як провідна категорія соціальної педагогіки. Аналіз поняття та сутність процесу соціалізації. Періоди, етапи (фази), стадії соціалізації. Типи (політична, етнокультурна, гендерна, культурна, професійна) та види (стихійна, відносно спрямована, соціально – контрольована) соціалізації.

Соціалізованість як результат соціалізації. Критерії соціалізованості. Мобільний характер соціалізованості.

Теорії соціалізації (психоаналітична теорія, когнітивна теорія наuczіння, теорія групового пристосування, концепція діяльнісного підходу). Характеристика провідних концепцій соціалізації особистості: зарубіжних (Ф. Гідденса, Т. Парсонса, Ч. Кулі, Дж. Міда) та вітчизняних (І.Кона, Б. Паригіна та ін.).

Соціальне середовище як необхідна умова соціалізації особистості. Сутність понять „соціальне середовище”, „середовище життя людини”. Етапи взаємодії людини з навколишнім світом. Структура соціального середовища. Громада як різновид соціального середовища. Різновиди громад та їх характеристика. Політична, економічна, соціальна та духовна сфери як середовище життєдіяльності індивіда. Макро- та мікрорівні соціального середовища, їх вплив на соціальне становлення та життєдіяльність людини.

Фактори соціалізації, їх загальна характеристика. Класифікація факторів соціалізації.

Механізми соціалізації: психологічні (імпринтинг, ідентифікація, екзистенційний тиск, наслідування, ідентифікація, рефлексія); соціально-психологічні (навіювання, соціальна асиміляція, конформність, слідування

нормам); соціально-педагогічні (традиційний механізм соціалізації, інституційний механізм, стилізований, міжособистісний). Інститути та агенти соціалізації.

Людина як об'єкт, суб'єкт та жертва соціалізації. Складові процесу соціалізації.

Система реалізації рольових функцій особистості. Сутність понять: „соціальний статус”, „соціальна роль”. Рольова структура особистості, рольові конфлікти. Класифікація соціальних ролей (ролі приписані, ролі досягнені). Гендерні ролі, особливості гендерної соціалізації.

Соціальна адаптація як складова процесу соціалізації. Адаптаційний потенціал людини. Активна і пасивна форми соціальної адаптації. Соціальна дезадаптація: форми вияву, причини. Реадаптація як відновлення адаптативних здібностей особистості. Соціальна реабілітація в процесі соціалізації. Поняття ресоціалізації та її сутність.

Соціальне виховання як культурно-виховна функція суспільства. Термін «соціальне виховання», його сутність, особливості трактування.

Мета, завдання і функції соціального виховання: культурологічна, соціалізаційна, адаптаційна, ціннісно-утворююча, інтегративна. Характеристика принципів соціального виховання: природовідповідності, народності та культуровідповідності, гуманізму, соціальної відповідальності, центрації, діалогічності, доповнюваності, незавершеності, варіативності, колективності.

Об'єкти і суб'єкти соціального виховання. Взаємодія суб'єктів як основа соціального виховання. Структура взаємодії: суб'єкти, цілі і завдання, норми й цінності, засоби, ситуація взаємодії. Взаємодія (функціонально-рольова й емоційно-міжособистісна) індивідуальних суб'єктів соціального виховання; групова взаємодія; міжгруповою взаємодія; масова взаємодія та її особливості. Виховна взаємодія та її елементи: індивіди-партнери взаємодії, дії-акти взаємодії, провідники взаємодії. Нормативний характер виховної взаємодії.

Соціальне виховання і життєдіяльність особистості. Сфери життєдіяльності: спілкування (рольове, партнерське, товариське, міжособистісне), пізнання (практичне, наукове), діяльність (предметно-практична та духовно-практична), гра, спорт. Умови, при яких особистість стає суб'єктом кожної із сфер життєдіяльності.

Створення умов для розвитку та духовно-ціннісної орієнтації особистості у виховних організаціях: організація соціального досвіду дітей, підлітків, молоді; освіта та індивідуальна допомога. Контактна група (колектив) як організаційна форма соціального виховання у виховній організації.

Можливості виховної організації у набутті особистістю соціального досвіду: організація побуту та життєдіяльності; стимулювання самодіяльності; організація взаємодії членів організації. Побут організації, його загальні, особливі та одиничні риси. Компоненти побуту виховної організації: архітектурно-планувальні особливості приміщень, організація предметно-просторового середовища (благоустрій, технічне оснащення, режим життя, етикет, традиції тощо). Життєдіяльність виховної організації. Стиль

керівництва життєдіяльністю виховної організації. Управління, самоврядування і самоорганізація в життєдіяльності виховної організації.

Сфери життєдіяльності особистості у виховних організаціях: спілкування, пізнання, діяльність, гра, спорт.

Поняття «норми» і «відхилення від норми» в соціальній педагогіці. Значення понять «норма» та «відхилення від норми» в соціальній педагогіці. Предметна (освітня) норма (сукупність знань, умінь і дій, необхідних учню для оволодіння предметним змістом навчальної програми); соціально-вікова норма (показники інтелектуального і особистісного розвитку учня, які мають скластися на кінець певного вікового етапу); індивідуальна норма (індивідуальні особливості розвитку і саморозвитку дитини); норми психічного розвитку. Відносність та умовність показників норми. Відхилення від норм, їх сутність і типологія.

Характеристика *фізичних відхилень* від норми, їх вплив на процес соціального розвитку особистості. *Психічні відхилення* від норми, їх види та вплив на соціалізацію особистості. Особливості і проблеми соціалізації дітей з фізичними і психічними відхиленнями. *Обдарованість* як особлива група відхилень. Види обдарованості: соціальна (лідерська), художня (музична, сценічна, образотворча), академічна, інтелектуальна, творча. Особливості виховання та соціалізації обдарованих дітей.

Педагогічні (освітні, предметні) норми та відхилення, їх причини. Особливості соціалізації особистості, яка має відхилення від педагогічної норми.

Соціальні норми та відхилення від них (девіації, злочинність, бездоглядність, бродяжництво, безпритульність, сирітство). Характеристика соціальних відхилень та їх впливу на процес соціалізації особистості.

Соціально-педагогічна віктимологія як галузь соціальної педагогіки. Предмет соціально-педагогічної віктимології. Характеристика понять «віктимогенність», «віктимізація», «віктимність». Основні види і типи «жертв». Об'єктивні фактори перетворення людини в жертву несприятливих умов соціалізації. Суб'єктивні передумови перетворення особистості в жертву несприятливих умов соціалізації. Корекційне виховання і реабілітація жертв несприятливих умов соціалізації.

Сім'я як провідний фактор соціалізації особистості. Функції і характеристики сім'ї як соціального інституту. Родинне виховання як соціально-педагогічне явище та його специфічні особливості. Проблеми родинного виховання в дослідженнях сучасних педагогів, психологів, соціологів. Соціальний статус сім'ї та його вплив на соціалізацію особистості. Підходи до типології сімей. Характеристика функціонально неспроможних сімей. Права та обов'язки батьків і дітей згідно Сімейного кодексу України.

Виховний потенціал сім'ї і його компоненти: внутрісімейні стосунки, структура сім'ї, змістовність спілкування в сім'ї, суспільно-педагогічна спрямованість сім'ї. Психолого-педагогічні засади і механізми виховання дитини у сім'ї. Стиль сімейного виховання. Виховний вплив прикладу батьків.

Значення педагогічної культури батьків у соціальному становленні дітей. Виховання майбутнього сім'янина.

Проблеми сімейного виховання у спадщині видатних зарубіжних та вітчизняних педагогів. Напрями, методи і форми роботи соціального педагога по підвищенню педагогічної культури сім'ї. Основні види соціально-педагогічної допомоги сім'ї (освітня, виховна, посередницька).

Явище соціального сирітства в Україні: причини, форми вияву та шляхи подолання. Сімейні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні. *Міжнародна практика піклування про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.*

Етнокультурне середовище як фактор соціалізації. Особливості етнічної соціалізації (вітальні та ментальні). Національна ментальність (менталітет етносу) та імпліцитні концепції особистості і виховання (І.С.Кон). Трансформація етносоціальних цінностей в сучасному суспільстві. Народні виховні традиції, звичаї, обряди як спосіб і форма передачі соціальних цінностей етносу.

Соціальне виховання в умовах різних етнічних культур. Взаємодія національного та загальнолюдського в духовному житті людини. Міжнаціональні відносини та взаємозв'язки. Соціально-педагогічна діяльність в умовах полікультурного середовища.

Релігія, церква, конфесійна община і соціальне виховання особистості. Релігія, церква і конфесійна община як фактори виховання дітей, молоді, інших вікових категорій населення. Вплив релігії на формування соціально-культурного досвіду людства. Соціальні функції релігії та релігійних організацій (ціннісно-орієнтаційна, регулятивна, комунікативна, релаксаційна, милосердна, компенсаторна, виховна), їх характеристика. Релігійне виховання: сакральний зміст, методи, форми і засоби. Рівні релігійного виховання: раціональний та містичний. Релігія в системі ціннісних орієнтацій молоді. Релігійно-соціальна зорієнтованість віруючої молоді. Подолання виявів асоціального релігійного впливу на прикладі нетрадиційних релігійних рухів, течій, громад. Можливості і форми співробітництва громадських та конфесійних інститутів у соціальному вихованні.

Групи та об'єднання ровесників і соціальне становлення особистості. Поняття «група» та «група ровесників». Характеристики груп ровесників, їх загальних якостей (інтегративність, мікроклімат, референтність, лідерство, інтрагрупова активність, інтергрупова активність; за А.В.Петровським – спрямованість групи, організованість, інтелектуальна комунікативність, емоційна комунікативність, вольова комунікативність). Виникнення групи, її структура, склад. Різні підходи до класифікації груп ровесників. Соціалізуючі функції груп ровесників: прилучення своїх членів до культури своєї спільноти, навчання статево-рольовій поведінці, досягнення автономії, самовизначення, самореалізація, самоствердження.

Соціально-педагогічні аспекти дитячого та молодіжного руху в Україні. Характеристика понять «об'єднання», «організація», «дитяча громадська організація», «молодіжна громадська організація», «дитячий та молодіжний

рух». Етапи створення громадської організації. Структурні характеристики дитячої громадської організації та молодіжної громадської організації. Нормативно-правова основа діяльності дитячих та молодіжних громадських організацій.

Особливості розвитку, основні завдання та принципи діяльності сучасних громадських дитячих організацій. Умови ефективного виховання та соціального становлення особистості в дитячій організації. Методика роботи дитячих організацій різної спрямованості: піонерських, скаутських, козацьких. Дитячі громадські організації за інтересами: екологічні, туристичні, спортивні, військово-патріотичні та ін.

Становлення та характеристика молодіжного руху в Україні. Класифікація громадських молодіжних організацій. Громадські молодіжні організації за інтересами: наукові та професійно спрямовані, соціально-спрямовані, літературно-мистецькі та культурологічні, релігійні, екологічні, туристичні, спортивні, військово-патріотичні та ін. Особливості створення та діяльності молодіжних громадських організацій на регіональному рівні.

Роль неформальних молодіжних груп та об'єднань у соціальному становленні особистості. Поняття «неформальний», «неформальне об'єднання», «субкультура». Психологічні та соціальні фактори виникнення неформалізму. Наукові підходи до класифікації неформальних груп і об'єднань. Характеристика основних неформальних груп. Проблема взаємовідносин: сім'я і неформали, суспільство і неформали.

Умови і можливості педагогічного впливу і корекції стосунків у неформальних молодіжних групах.

Виховні організації в процесі соціалізації особистості. Виховна організація як відкрита соціально-педагогічна система, її особливості та функції. Принципи побудови та структура виховної системи. Ознаки гуманістичного типу виховної системи (за Л. Новіковою). Обов'язкові параметри виховної системи (А. Мудрик). Етапи розвитку виховної системи. Критерії оцінки виховної системи (критерії факту та критерії якості).

Педагогічні умови впливу соціально-педагогічної системи на процес соціального становлення особистості. Загальноосвітній навчальний заклад як відкрита соціально-педагогічна система.

Позашкільні заклади у системі соціального виховання. Позашкільні заклади як осередки позашкільної освіти та виховання. Структура позашкільної освіти та виховання. Типи позашкільних закладів. Сутність, мета, завдання та принципи діяльності позашкільних закладів, зміст і форми роботи. Особливості діяльності позашкільних закладів в сучасних умовах. Нормативно-правова база діяльності позашкільних закладів. Соціально-педагогічна діяльність в позашкільних закладах.

Позашкільні оздоровчі заклади, мета і зміст їх діяльності. Типи оздоровчих закладів в залежності від періоду їх функціонування, місця розташування, профілю діяльності. Типи соціально-педагогічних закладів, що діють у літній період. Специфіка соціально-педагогічної роботи в дитячих оздоровчих закладах, що діють у літній період: організація життєдіяльності, формування

дитячого колективу, режимні моменти, організація колективної та індивідуальної діяльності тощо.

Зарубіжна практика анімаційної роботи.

Засоби масової комунікації як фактор соціального формування особистості. Поняття засобів масової інформації (ЗМІ), комунікації (ЗМК). Історичний досвід формування ЗМІ (ЗМК) як вагомого мезочинника соціалізації особистості. Види ЗМК та тенденції їх сучасного розвитку. ЗМК як вид аудіовізуальної культури (механізми індивідуального і групового відбору, оцінки та інтерпретації отриманої інформації, опосередкований характер впливу на індивіда).

Функції ЗМК як фактору соціалізації особистості (інформаційна, просвітницька, розвивальна, комунікативна, нормативна рекреативна, релаксаційна, видовищна). Соціально-психологічні механізми впливу ЗМК. Психолого-педагогічний аспект проблеми «дитина-комп'ютер» (вікові, психологічні особливості дітей та молоді, мотивація спілкування із ЗМК, особливості формування соціального та життєвого досвіду).

Проблеми і перспективи розвитку ЗМК в Україні. Досвід зарубіжних країн у використанні ЗМК як могутнього позитивного фактору соціалізації особистості.

Культура та мистецтво у процесі соціалізації особистості. Місце культури в сучасному суспільстві. Характеристика основних елементів культури як системи, її основні форми, види, рівні. Соціальні функції культури. Значення особливостей національної культури у формуванні самосвідомості та успішної соціалізації молоді.

Характеристика поняття «мистецтво» як елементу духовної культури. Синтетична природа мистецтва та його соціальна детермінованість (причини і джерела, що впливають на його формування: соціально-економічний, політичний, правовий, релігійний, літературний і художній розвиток суспільства). Соціальні функції мистецтва: пізнавальна, освітньо-розвиваюча, ціннісно-виховна, емоційно-релаксаційна.

Значення культурно-творчої діяльності в соціалізації особистості. Духовність як інтегративна якість особистості (потреба жити, творити, відповідно до ідеалів істини, добра, краси). Роль соціально-культурного середовища у формуванні прагнення людини до самореалізації, розвитку почуття соціальної відповідальності, навичок критичного мислення, поваги до загальнолюдських цінностей, уміння поважати особистість, здатність адекватно сприймати і творчо збагачувати навколишній світ.

Спілкування з мистецтвом як засіб соціалізації особистості. Морально-естетичний характер впливу мистецтва на формування особистості, психологічні особливості механізмів взаємодії особистості з творами мистецтва («співтворчість», «співпереживання» тощо). Особливості сприйняття мистецтва особистістю як засобу соціалізації на різних вікових етапах її розвитку. Організація соціально-педагогічного впливу на соціалізацію молоді засобами мистецтва.

Псевдомистецтво та псевдокультура, їх вплив на дітей і молодь. Роль «масового мистецтва» і «масової культури» у формуванні духовних цінностей молодіжного середовища. Значення сучасних видів мистецтва (музика, кіно, література тощо) у формуванні духовних потреб дітей та молоді. Особливості молодіжної субкультури.

Діяльність соціального педагога по збагаченню позитивного соціально-культурного досвіду та подолання негативних наслідків впливу псевдокультури на соціалізацію підростаючих поколінь. Соціально-культурна анімація.

Девіантна поведінка дітей та молоді як прояв соціальної дезадаптації. Поняття про девіації як форми вияву соціальної дезадаптації неповнолітніх. Девіантна поведінка та її види (типи): адиктивна поведінка (хімічні, нехімічні, проміжні адикції), психопатологічна поведінка (аутоагресія, дисморфоманія, дромоманія, гебоїдна поведінка, патологічна сором'язливість) делінквентна поведінка (проступок, правопорушення, насильство, злочини). Аспекти девіантної поведінки: соціальний, економічний, демографічний, моральний, політичний, міждержавний, медичний, психологічний. Теорії девіацій. причини та фактори девіантної поведінки (біологічні, психічні, соціально-педагогічні, соціально-культурні, соціально-економічні). Форми вияву девіантної поведінки: негативні ситуаційні поведінкові реакції, агресія, ухилення від навчання чи трудової діяльності; бродяжництво; вандалізм; алкоголізм, наркоманія, токсикоманія; проституція тощо. Правопорушення як одна з небезпечних форм девіантної поведінки. Фактори, умови, чинники правопорушень (біологічного, індивідуально-психічного, мікросоціального, макросоціального рівнів). Характеристика окремих форм девіантної поведінки, які пов'язані з правопорушеннями та їх зумовлюють.

Адиктивна поведінка та її різновиди (тютюнопаління, алкогольна, токсична, наркотична залежності, гемблінг). Причинно-наслідковий аналіз умов і факторів адиктивної поведінки. Дитячий алкоголізм. Рівні розвитку алкогольної залежності у дітей. Наслідки алкоголізму для дітей. Підліткова наркоманія та її особливості. Стадії розвитку наркоманії у підлітків. Здійснення правопорушень і злочинів на фоні сформованості залежної поведінки. Наслідки наркоманії для дітей і підлітків. Соціально-педагогічна діяльність з підлітками, схильними до вживання алкоголю та наркотиків. Превентивні заходи щодо запобігання дитячого алкоголізму та наркоманії. Первинна, вторинна та третинна профілактика наркогенних звичок.

Психопатологічний тип девіантної поведінки та його різновиди. Суїцид та парасуїцид як форми прояву аутоагресивної поведінки. Явище суїциду в підлітковому віці: причини, мотиви, типи. Психолого-педагогічна допомога особам, схильним до суїциду.

Соціальний контроль девіантної поведінки. Основні види соціально-педагогічної діяльності з дітьми девіантної поведінки. Застосування «Телефону довіри». Сутність профілактики та умови її ефективності. Основні підходи до профілактики девіантної поведінки: інформаційний, соціально-профілактичний, медико-біологічний, соціально-педагогічний. Первинна, вторинна та третинна соціальна профілактика девіантної поведінки. Соціально-

педагогічна профілактична діяльність: завдання, зміст, методи і форми роботи. Соціально-педагогічна реабілітація підлітків девіантної поведінки, її сутність та особливості.

Делінквентна поведінка як поведінка індивіда, що порушує норми громадського правопорядку, загрожує благополуччю інших людей або суспільству взагалі та може бути правомірно покараною. Форми прояву делінквентної поведінки (антидисциплінарна поведінка, протиправна, злочинна або кримінальна). Причини делінквентної поведінки серед дітей і підлітків та її наслідки. Соціальні та психолого-педагогічні особливості підлітка-делінквента. Основні групи делінквентних особистостей. Важковиховуваність як передумова делінквентної поведінки. Характеристика важковиховуваного учня. Система спеціальних навчально-виховних закладів для дітей, які потребують особливих умов виховання: школи соціальної реабілітації; спеціальні професійні училища соціальної реабілітації. Мета, завдання та специфіка їх діяльності. Діяльність соціального педагога в системі пенітенціарних закладів (виховних колоніях). Соціально-педагогічна профілактика правопорушень дітей. Корекційно-реабілітаційна робота з дітьми та молоддю, які мають проблеми із законом.

Зарубіжна практика реабілітації та ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Соціально-педагогічна діяльність як різновид професійної діяльності. Сутність та особливості соціально-педагогічної діяльності. Сфери діяльності соціального педагога. Системний характер соціально-педагогічної діяльності, її мета, завдання, принципи. Об'єкти і суб'єкти соціально-педагогічної діяльності. Структура соціально-педагогічної діяльності. Функції соціально-педагогічної діяльності (охоронно-захисна, посередницька, соціально-педагогічна, діагностична, прогностична, організаторська, комунікативна, попереджувально-профілактична, корекційно-реабілітаційна, соціально-терапевтична тощо). Співвіднесення понять «соціально-педагогічна діяльність» і «соціально-педагогічна робота».

Зміст соціально-педагогічної діяльності. Провідні напрями соціально-педагогічної діяльності (соціальна профілактика, соціальне обслуговування, соціальні послуги, соціальна допомога, соціально-педагогічна реабілітація та корекція, соціально-культурна анімація та ін.). Методи і форми соціально-педагогічної діяльності. Технології, що використовуються в соціально-педагогічній діяльності. Сфери професійної діяльності соціального педагога. Територіальна громада як «поле» для соціально-педагогічної діяльності.

Ресурси соціально-педагогічної діяльності: фінансові, матеріальні, людські, інституційні, технологічні, інформаційні.

Соціально-педагогічна діяльність у нормативно-правовому вимірі. Законодавче забезпечення здійснення професійної соціально-педагогічної

діяльності. Характеристика основних законодавчих актів. Права та обов'язки соціального педагога.

Методи соціально-педагогічної роботи. Зміст поняття «метод» у соціально-педагогічній роботі. Підходи до класифікації методів соціально-педагогічної діяльності. Характеристика основних груп методів. Теоретичні і практичні методи соціально-педагогічної діяльності. Класифікація методів за ступенем охоплення клієнтів: методи індивідуальної роботи, методи групової роботи, методи роботи в мікросоціумі (громаді). Класифікація методів за змістом і характером соціально-педагогічної роботи: педагогічні методи (методи формування свідомості особистості, методи організації діяльності, методи стимулювання діяльності, методи самовиховання); психологічні методи (психодіагностичні, психокорекційні, психологічного консультування, психотерапевтичні); соціологічні методи (опитування, аналіз документів, біографічний тощо); соціально-педагогічні методи (аналіз соціуму, метод вуличної роботи, метод «рівний-рівному»); соціально-економічні методи; організаційно-розпорядчі методи. *Оцінювання в соціальній педагогіці. Компоненти оцінювання. Типи і етапи оцінки. Методи оцінки.*

Вибір спеціалістом методів соціально-педагогічної діяльності. Фактори, що визначають ефективність методів соціально-педагогічної роботи.

Методи оцінки ефективності соціально-педагогічної діяльності.

Форми соціально-педагогічної діяльності. Зміст поняття організаційної форми у соціально-педагогічній діяльності. Специфічні ознаки організаційної форми соціально-педагогічної діяльності: функціональність, структурність, інтегративність.

Технологія роботи соціального педагога щодо організації соціально-педагогічної діяльності: етапи, проектування організаційної форми.

Класифікація організаційних форм соціально-педагогічної діяльності: за кількісним складом учасників (індивідуальні, групові, масові); за домінуючим засобом впливу (словесні, практичні, наочні); за складністю побудови (прості, складні, комплексні); за характером змістовного наповнення (інформаційні, практичні, інформаційно-практичні). Традиційні та інноваційні форми роботи соціального педагога (благодійна акція, виїзна консультація, прес-конференція, виставка творчих робіт, день відкритих дверей, презентація, круглий стіл, конференція, соціально-педагогічний тренінг, соціально-педагогічна програма, проект тощо).

Соціальний педагог як суб'єкт соціально-педагогічної діяльності. Посадові обов'язки соціального педагога. Придатність спеціаліста до виконання посадових обов'язків та рівень сформованості в ньому готовності до соціально-педагогічної діяльності. Законодавчо-правові засади діяльності соціального педагога. Кваліфікаційна характеристика соціального педагога. Основні функції та кваліфікаційні вимоги до соціального педагога. Нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога з різними категоріями дітей та молоді: дітьми-сиротами, дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями, девіантними підлітками та молоддю, обдарованими дітьми тощо. Система базових теоретичних знань, практичних умінь (комунікативних,

аналітичних, організаторських, прогностичних, проектувальних) та особистісних якостей (психологічних характеристик, психоаналітичних, психолого-педагогічних та морально-етичних якостей). Взаємозв'язок професійної компетентності соціального педагога і наявності в нього особистісних якостей. Етичні вимоги до професійної поведінки та ціннісних орієнтацій соціального педагога (згідно Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України).

Функції та рольовий аспект діяльності соціального педагога. Основні напрями професійної діяльності. Професійна взаємодія соціального педагога. Сфери діяльності соціального педагога.

Соціальний педагог закладу освіти. Соціальний педагог як працівник психологічної служби навчального закладу (згідно Положення про психологічну службу системи освіти України). Організація та зміст роботи соціального педагога закладу освіти. Система професійної взаємодії соціального педагога.

Особливості роботи соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі. Професійне місце та організація діяльності соціального педагога як фахівця психологічної служби загальноосвітнього навчального закладу. Правові основи діяльності соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу. Функції та зміст роботи соціального педагога ЗНЗ. Основні напрями, форми та методи роботи. Профорієнтаційна робота соціального педагога ЗНЗ.

Посадова інструкція соціального педагога ЗНЗ. Кваліфікаційні вимоги до категорій посади соціального педагога (спеціаліст, II категорія, I категорія, вища категорія).

Документальне забезпечення та планування роботи соціального педагога закладу освіти.

Діяльність соціального педагога в системі соціальних служб. Соціальна служба як організаційна форма соціальної та соціально-педагогічної роботи. Поняття про соціальну службу. Місце соціальних служб в системі соціального захисту. Об'єкт діяльності соціальної служби. Мета, завдання та зміст діяльності соціальної служби. Наукові моделі соціальної служби. Типи соціальних служб: служби соціального обслуговування та служби термінової соціальної допомоги.

Соціальне обслуговування як основний напрям роботи соціальних служб. Форми соціального обслуговування. Види соціальних послуг. Основні засади соціального обслуговування.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як спеціалізовані державні заклади практичного здійснення соціальної роботи в територіальній громаді. Завдання, напрями діяльності та види соціальних послуг, які надають центри. Система центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Законодавчо-правові та нормативні засади діяльності центрів. Діяльність соціального педагога ЦСССДМ, його посадові обов'язки, форми і методи роботи, ведення документації (план роботи на рік, місяць; журнал обліку контактних та первинних звернень до соціальної служби; картка обліку

соціальної роботи з клієнтами соціальної служби; план-завдання на здійснення адресної та оперативної соціальної роботи в територіальній громаді; особова картка обліку соціального супроводу клієнта соціальної служби; картка соціального супроводу сім'ї; соціальна путівка на реалізацію запиту територіальної громади тощо).

Особливості роботи спеціалізованих формувань ЦСССДМ. Види спеціалізованих формувань та специфіка їх діяльності.

Служба у справах дітей. Історія становлення служби у справах дітей. Структура служби. Завдання та напрями діяльності служби у справах дітей. Види адміністративних послуг. Контроль за діяльністю спеціальних установ соціального захисту дітей.

Інтегровані соціальні служби як комплекс спеціалізованих соціальних служб. Завдання та принципи діяльності інтегрованих соціальних служб. Структура інтегрованих соціальних служб: служба підтримки сім'ї, служба раннього втручання, служба супроводу сімейних форм виховання, служба реінтеграції та соціалізації вихованців інтернатних закладів, служба супроводу дітей, які перебувають у конфлікті з законом.

Соціально-педагогічна робота у сфері дозвілля. Дозвілля як соціальна потреба: сутність і призначення відпочинку. Характеристика дозвілля: зміст, функції, принципи, рівні. Соціальні інститути у сфері дозвілля (сім'я, навчально-освітні, позашкільні заклади).

Дозвілля як сукупність видів діяльності. Об'єкт, суб'єкт дозвіллевої діяльності. Напрями дозвіллевої діяльності: культурно-дозвіллевий, освітньо-дозвіллевий, спортивно-дозвіллевий, туристично-краєзнавчий та інші. Види дозвіллевої діяльності. Критерії організації дозвіллевої діяльності. Інфраструктура сфери дозвілля: культурно-просвітні заклади, спортивно-дозвіллеві заклади, розважальні, видовищні.

Соціальний педагог як організатор різних сфер і напрямків дозвіллевої діяльності. Основні функції соціального педагога при організації дозвілля: планування, моделювання соціально-культурної діяльності, організація, координація та контроль. Методичне забезпечення організації соціально-педагогічної роботи у сфері дозвілля. Методика організації клубного дозвілля. Використання ігор у сфері дозвілля. Масові форми організації дозвілля.

Значення художньо-творчої діяльності у пробудженні соціальної активності особистості. Соціальний педагог як організатор, сценарист і режисер театралізованих заходів (театралізоване дійство, свято тощо) у роботі з різними віковими групами та у різних соціумах. Поняття про сценарій: складові, основні вимоги до організації, оформлення та проведення. Особливості створення звукової, пластико-хореографічної виразності та музичної драматургії театралізованого дійства.

Нормативно-правові документи, що регулюють забезпечення дозвіллевої діяльності.

Інновації та передовий досвід соціально-педагогічної діяльності. Соціальні інновації та інноваційні процеси: поняття, особливості, структура, типи.

Соціально-педагогічне програмування та соціально-педагогічне проектування як види інноваційної діяльності. Загальна характеристика інноваційних методів та форм соціально-педагогічної роботи: проектування, програмування, соціально-педагогічний тренінг, ведення випадку, сімейні групові наради, шкільна медіація тощо.

Інноваційні моделі надання соціальних послуг. Спеціалізовані соціальні служби.

Значення передового досвіду в соціально-педагогічній діяльності. Передовий досвід як досвід, що реалізує прогресивні тенденції розвитку виховання і соціально-педагогічної діяльності. Узагальнення передового досвіду в системі соціально-педагогічної діяльності (адреси передового досвіду).

Професійно-етичні норми соціально-педагогічної діяльності. Професійна етика як основа діяльності соціального педагога. Основні категорії професійної етики: етичні відносини, етична свідомість, етичні дії, професійний обов'язок. Етичні аспекти функцій соціального педагога; моральні вимоги до професійної поведінки та дій. Етичні принципи, стандарти та цінності соціально-педагогічної діяльності.

Визначення, зміст та структура професійно-етичної культури соціального педагога. Реалізація професійно-етичної культури в спілкуванні: функції, види, етапи, етичні бар'єри спілкування.

Особистісно-професійні характеристики соціального педагога, етичні вимоги до професійної діяльності. Кодекс етики соціального педагога як система визнаних стандартів і принципів професійної поведінки та ціннісних орієнтацій спеціаліста. Етичний кодекс спеціалістів соціальної роботи (соціальних працівників і соціальних педагогів) України про принципові орієнтири з питань професійної діяльності, виконання службових обов'язків, організації взаємодії з клієнтами.

Етичні засади соціально-педагогічної діяльності в процесі розв'язання конфліктів. Гармонізація відносин при розв'язанні конфліктів. Сутність медіації. Етикет у професійній діяльності: спілкування і поведінка соціального педагога з колегами, різними категоріями клієнтів.

Етичний захист соціального педагога: функції, жорсткі і м'які форми прояву. Способи етичного захисту та його використання в соціально-педагогічній діяльності.

Професійна майстерність та професійна компетентність. Професійна компетентність як здатність використовувати основні властивості власних пізнавальних психічних процесів у професійній діяльності та застосовувати прийоми соціально-психологічного та професійного тренінгу уваги, уваги, спостережливості, саморегуляції, зовнішньої виразності, техніки мови; здійснювати аутодіагностику власної психотехніки, невербально передавати власний психоемоційний стан; здійснювати самооцінку загальної емоційної

спрямованості; використовувати способи саморегуляції психофізичного самопочуття; застосовувати власні сугестивні здібності у професійній діяльності.

Професійне використання техніки мовлення та основних її компонентів: звучності, польотності, висоти, тембру, темпу, дикції, артикуляції, функціональних, фізіологічних та соціальних засобів зовнішньої естетичної виразності. Елементи внутрішньої техніки словесної дії. Комплексний характер засобів емоційно-образної виразності, їх змістовно-структурний взаємозв'язок.

Застосування засобів, рівнів, стилів професійно-педагогічного спілкування у професійно значущих ситуаціях. Вербальна та невербальна реалізація основних стилей спілкування. Діагностика та перцептивна оцінка психоемоційного стану партнера у спілкуванні. Слухання і його роль у організації ефективної комунікативної діяльності соціального педагога.

Художньо-комунікативні засоби у професійній діяльності. Прийоми переконання і навіювання у роботі з клієнтами. Соціально-педагогічна та психологічна діагностика в індивідуальній взаємодії, у роботі з групою та колективом. Рефлексивне та нерефлексивне слухання в процесі індивідуальної взаємодії.

Кваліфікаційні вимоги до посади соціального педагога. Джерела професійного розвитку соціального педагога.

Менеджмент соціально-педагогічної роботи. Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Співвідношення понять «керування», «управління», «менеджмент». Закономірності та принципи. Сучасні концепції менеджменту у соціально-педагогічній роботі.

Місія організації як загальне рішення про головний результат соціально-педагогічної роботи. Поняття «дерево цілей» в теорії управління. Суть і види управлінських рішень; етапи та вимоги до прийняття, виконання рішень. Менеджерський цикл.

Організація соціально-педагогічної роботи як об'єкт управління. Компоненти структури, силове поле, атрибути, зовнішнє і внутрішнє середовище, фази життєвого досвіду організації соціально-педагогічної роботи.

Функції менеджменту соціально-педагогічної роботи: планування (стратегічне, тактичне, тематичне, оперативне), мотивація, контроль та регулювання. Методи управлінського впливу: психолого-педагогічні, організаційно-розпоряджувальні, економічні.

Кадровий менеджмент соціально-педагогічної роботи. Основні ознаки професійності соціального педагога; теоретична модель особистості керівника організації в соціальній сфері. Супервізія, консультування та наставництво в менеджменті соціально-педагогічної роботи.

Менеджмент команд: поняття про управлінську команду організації, структура, фактори, що впливають на управлінську команду. Лідерство в менеджменті соціально-педагогічної роботи.

Управлінське спілкування в діяльності організації соціально-педагогічної сфери. Умови ефективної взаємодії в управлінському спілкуванні.

Етичний підхід до менеджменту соціально-педагогічної роботи: етичні стандарти, етичний захист. Самоменеджмент: основні фактори, коло функцій, техніка застосування.

РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ

Технологічний підхід до професійної діяльності соціального педагога. Технологія як процес послідовного здійснення, розробленого на науковій основі вирішення будь-якої виробничої чи соціальної проблеми. Складові змісту технологізації та їх взаємозв'язок зі сферами людської діяльності (виробничою, науковою, соціальною тощо).

Технологізація - актуальна потреба сучасного суспільства у свідомому управлінні соціальними процесами. (вирішення соціальних проблем та їх попередження). Поняття соціальних технологій. Особливості, класифікації, типи та види соціальних технологій. Етапи реалізації соціальних технологій: теоретичний, методичний, процедурний.

Технології соціальної роботи як один із різновидів соціальних технологій. Взаємозв'язок соціальної роботи з соціально-педагогічною діяльністю. Основні групи технологій в арсеналі роботи соціального педагога: соціальної роботи, соціально-психологічні, соціально-медичні, соціально-педагогічні.

Технології соціальної роботи як сукупність прийомів, методів і впливів, що застосовуються соціальними службами, окремими закладами соціального обслуговування і соціальними працівниками для досягнення поставлених цілей у процесі здійснення соціальної роботи, вирішення різноманітних соціальних проблем, забезпечення ефективності реалізації завдань соціального захисту населення (за Холостовою Є. І.).

Загальні технології соціальної роботи: соціальна діагностика, соціальна профілактика, соціальна адаптація, соціальна реабілітація, соціальна корекція, соціальна терапія, соціальне проектування, соціальне прогнозування, соціальна експертиза, соціальне посередництво, соціальне консультування, соціальне забезпечення, соціальна опіка і піклування, зв'язки з громадськістю.

Соціально-психологічні технології як діагностичні і корекційні процедури, об'єктом яких виступають соціально-психологічні явища, що впливають на поведінку людей, які входять до різних соціальних груп. Психологічні технології у професійній діяльності соціального педагога: корекція, терапія, діагностика, консультування, тренінг тощо.

Соціально-психологічний тренінг як супровід соціально-педагогічної роботи: цілі, завдання, принципи, структурні елементи, особливості організації і проведення.

Соціально-медичні технології у професійній діяльності соціального педагога. Соціально-медичні технології як система прийомів і методів впливу, спрямованих на збереження здоров'я людини і формування здорового способу життя. Зміст поняття «здоров'я» та «медико-соціальна допомога». Реабілітаційна та профілактична спрямованість медико-соціальної роботи.

Соціальний педагог як «вчитель здоров'я».

Медико-соціальна робота у наркології. Профілактичні, лікувальні і спеціалізовані програми як технології медико-соціальної роботи. Діяльність відділів медико-соціальної допомоги дітям і підліткам у складі наркологічних диспансерів. Центр медико-психологічної допомоги дітям і підліткам – модель «відкритої» служби надання допомоги дітям.

Медико-соціальна робота в онкології: загальні та специфічні особливості. Робота з дітьми з онкозахворюваннями, членами їх сімей та найближчим оточенням.

Медико-соціальна робота у плануванні сім'ї. Репродуктивне здоров'я молоді. Діяльність центрів і кабінетів планування сім'ї. Підготовка молоді до сімейного життя, профілактика вагітності та захворювання, що передаються статевим шляхом, формування навичок здорового способу життя.

Соціально-педагогічні технології та їх специфіка як технологій соціального типу. Соціально-педагогічна технологія як один із шляхів досягнення визначеної соціально-педагогічної мети; як обґрунтування етапів, методів, і засобів соціально-педагогічної діяльності, які забезпечують досягнення певного результату; як способи створення умов для позитивного саморозвитку, соціальної адаптації і соціального захисту клієнта шляхом виховного впливу на його особистість і поведінку. Обумовленість реалізації соціально-педагогічних технологій станом соціуму і клієнта.

Механізм використання соціально-педагогічних технологій у роботі соціального педагога. Типова технологія соціально-педагогічної діяльності: сутність, етапи, фази. Види соціально-педагогічних технологій. Підходи до класифікації соціально-педагогічних технологій.

Соціально-педагогічна діагностика як базова технологія соціально-педагогічної діяльності. Особливості соціально-педагогічної діагностики. Соціально-педагогічна діагностика як спеціально організований процес пізнання, у якому відбувається збір інформації про вплив на особистість і соціум соціально-психологічних, педагогічних, економічних і соціальних факторів з метою підвищення ефективності педагогічних факторів.

Об'єкт, предмет, зміст соціально-педагогічної діагностики. Методи соціально-педагогічної діагностики: загальногносеологічні, соціологічні, психологічні, педагогічні, медичні, власні методи соціальної педагогіки (метод соціальної паспортизації, соціально-педагогічне документування і його аналіз, соціально-педагогічне обстеження умов життя, соціально-педагогічний моніторинг, оцінка потреб сім'ї, аналіз соціуму).

Структура процесу соціально-педагогічної діагностики.

Основні напрями досліджень у професійній діяльності соціального педагога. Дослідження соціальної ситуації розвитку дітей і підлітків. Діагностика соціально-педагогічної занедбаності дітей.

Комплексна соціально-педагогічна діагностика як поглиблений і всебічний аналіз особистості дитини, спрямований на вияв притаманних їй позитивних сторін і недоліків, їх причин, а також на вирішення практичних завдань - гармонізацію розвитку особистості і підвищення ефективності цілісного

педагогічного процесу. Етапи комплексної діагностики соціально-педагогічної занедбаності дітей, методи та інструментарій.

Дослідження міжособистісних стосунків дітей і підлітків.

Методи діагностики сім'ї і сімейного виховання.

Технологія соціально-педагогічної профілактики. Сутність профілактики та умови її ефективності. Загальна і спеціальна профілактика у професійній діяльності соціального педагога. Профілактика шкільної дезадаптації, педагогічної і соціальної занедбаності.

Профілактика соціальних відхилень (девіантної поведінки) як предмет і зміст соціально-педагогічної діяльності на рівні особистості. Основні види соціально-педагогічної діяльності з дітьми девіантної поведінки. Основні підходи до профілактики девіантної поведінки: інформаційний, соціально-профілактичний, медико-біологічний, соціально-педагогічний. Первинна, вторинна та третинна соціальна профілактика девіантної поведінки. Зарубіжні моделі первинної профілактики девіантної поведінки. Принципи адаптації зарубіжного досвіду профілактики девіацій у вітчизняну практику. Соціально-педагогічна профілактична діяльність: завдання, зміст, методи і форми роботи.

Робота по профілактиці відхилень у розвитку особистості і поведінці дітей і підлітків: завдання, напрями, умови успішності. Міжособистісні конфлікти (шкільна дезадаптація, педагогічна і соціальна занедбаність). Соціальна захищеність як важлива вимога організації такої роботи. Необхідність ранньої профілактики відхилень у розвитку особистості дитини. Форми і види профілактики соціальних патологій (злочинності, алкоголізму, наркоманії і токсикоманії).

Технології захисту прав дітей та молоді. Важливість соціально-правового захисту дітей як загальносвітова суспільна проблема. Конвенція ООН про права дитини як основа охорони дитинства. Зміст соціальної політики України щодо дитинства в сучасних умовах. Особливості законодавчого забезпечення соціального захисту прав дітей та молоді через соціально-педагогічну діяльність.

Служби, установи та дорадчі органи, основною функцією яких є захист прав дитини. Роль інституту омбудсмена у захисті прав дітей та молоді.

Основні завдання у діяльності соціального педагога щодо соціально-правового захисту особистості у різних сферах суспільних відносин. Соціально-педагогічний захист права дитини на сім'ю. Соціально-педагогічний захист майнових прав неповнолітніх. Діяльність соціального педагога по вирішенню суперечок про виховання дітей. Соціально-педагогічний захист прав дитини на освіту. Соціально-педагогічний захист прав дитини на охорону здоров'я. Соціально-педагогічний захист прав дитини на розвиток здібностей. Соціально-педагогічний захист прав неповнолітніх на участь у трудовій діяльності.

Соціальний педагог як суб'єкт соціально-правового захисту дітей та молоді. Принципи здійснення соціально-педагогічної діяльності з питань охорони дитинства. Напрями та зміст діяльності соціального педагога по захисту прав особистості. Інформативно-просвітницька діяльність. Виховання

правової культури. Організація профілактичної діяльності. Забезпечення взаємодії та співробітництва між різними фахівцями у сфері соціально-правового захисту дітей. Забезпечення захисту прав та інтересів дитини у різних інстанціях.

Особливості соціально-правового захисту окремих категорій дітей та молоді. Захист прав і законних інтересів дітей і молоді з обмеженими функціональними можливостями. Правові норми та пільги, передбачені державою щодо захисту прав дітей і молоді з обмеженими функціональними можливостями. Захист прав осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Захист прав і законних інтересів дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Державне забезпечення захисту прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Допомога, державні соціальні стандарти і нормативи щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Правовий захист «дітей вулиці». Законодавство України про бездомних громадян і безпритульних дітей. Заклади соціального захисту для безпритульних дітей. Правовий захист неповнолітніх, які вступили у конфлікт із законом. Правова регуляція адміністративної відповідальності неповнолітніх. Захист прав неповнолітніх, які вчинили злочин: у процесі попереднього слідства, при розгляді справ у суді, при відбуванні покарання. Підготовка неповнолітнього до участі в судовому засіданні.

Технологія соціально-педагогічної допомоги (підтримки). Особистість (особистісний підхід) та робота з мікросоціальним оточенням – головні об'єкти служби соціальної допомоги. Загальна технологія кризового втручання у кризову ситуацію: теоретичне обґрунтування та практичне використання. Мета і завдання практичного використання кризового втручання. Технології соціально-педагогічної підтримки дітей і підлітків у кризових ситуаціях. Стратегії і прийоми надання допомоги клієнту на різних стадіях втручання у кризову ситуацію.

Техніки надання допомоги підліткам у кризових ситуаціях. Соціальна адаптація як один із найважливіших способів подолання кризових станів і ситуацій.

Соціально-педагогічне консультування: сутність, види, стилі (слухаючий, впливаючий). Методика консультативної бесіди. Особливості та принципи телефонного консультування (телефон довіри).

Соціальна реабілітація як загальна технологія соціально-педагогічної діяльності. Соціальна реабілітація як комплекс заходів, спрямованих на відновлення фізичного стану честі, гідності, дієздатності, соціального статусу, прав і свобод дітей та молоді. Мета, завдання, принципи, об'єкти і суб'єкти соціальної реабілітації.

Механізм діагностики і відбору об'єктів реабілітації. Система індивідуальної комплексної реабілітації: визначення висхідного реабілітаційного потенціалу; складання індивідуальної комплексної програми реабілітації; реалізація розробленої програми і її коректування; надання рекомендацій вихованцю; керівництво життєдіяльністю вихованця.

Особливості соціально-педагогічної реабілітації. Провідний метод – створення ситуації успіху і зменшення емоційної значущості конфлікту. Напрями соціально-педагогічної реабілітації.

Види і способи реабілітації девіантних дітей і підлітків. Реабілітаційна служба закладу освіти.

Нормативно-правова база здійснення соціального супроводу неповнолітніх, які повернулись з місць позбавлення волі або відбувають покарання без позбавлення волі та їх сімей. Особливості її реалізації в системі соціальних служб. Технологічний алгоритм соціально-реабілітаційної роботи з неповнолітніми правопорушниками (знайомство, складання індивідуальної програми реабілітації, складання плану соціального супроводу, розробка тренінгових занять).

Технології корекції і терапії у соціально-педагогічній діяльності. Місце психолого-педагогічної корекції і терапії у соціально-педагогічній діяльності. Технологія реалізації соціальним педагогом психотерапевтичної функції (роз'яснення, логічна аргументація, арттерапія, казкотерапія тощо).

Здійснення немедичної корекції чи терапії у ставленні дитини до себе, до інших і до реального життя. Індивідуальна та групова форми колекційної роботи з клієнтом. Організація та методика соціально-педагогічного тренінгу в освітній сфері. Основні проблеми для занять психолого-педагогічних груп: стосунки «вчитель-учень», «вчителі-батьки», учнів між собою, питання адаптації до навчання, до умов та вимог школи, проблеми успішності та розвитку здібностей школяра тощо. Специфіка організації соціальним педагогом груп самодопомоги для вирішення проблем клієнтів.

Технології індивідуальної та групової соціально-педагогічної роботи. Основні етапи технології індивідуальної соціально-педагогічної роботи: оцінка реальної ситуації; визначення, до чого прагне клієнт (яких результатів чекає, звертаючись за допомогою до спеціаліста); соціальна дія. Стратегія і тактика діяльності соціального педагога на кожному етапі.

Соціально-педагогічне консультування як технологія індивідуальної соціально-педагогічної діяльності. Моделі консультування. Основні завдання та форми консультування. Предмет соціально-педагогічного консультування. Проблемне поле соціально-педагогічного консультування з різними категоріями клієнтів. Етапи консультативної бесіди: встановлення контакту; визначення та формулювання проблеми клієнта; використання засобів емоційно-словесної підтримки; оцінка і аналіз ситуації; визначення ресурсів і шляхів вирішення проблеми; прогнозування, тактика поступових змін. Особливості стадії завершення консультативної бесіди. Основні правила і принципи проведення консультативної бесіди.

Поняття вербального і невербального контакту у консультативній взаємодії. Правила ефективного використання невербальних засобів спілкування консультантом (міміки, жестів, контакту очей, положень тіла). Техніки формулювання питань у консультативному процесі. Класифікація, функції, завершений цикл постановки запитань.

Телефон довіри як спеціалізована служба індивідуальної соціально-педагогічної допомоги. Морально-етичні принципи стосунків між клієнтом і соціальним педагогом-консультантом. Професійні вимоги до особистості соціального педагога-консультанта.

Метод групової роботи та його призначення. Переваги і недоліки групової роботи. Типи груп в залежності від завдань, які вони вирішують. Фактори, які сприяють (перешкоджають) груповій роботі. Етапи групової роботи.

Рекламно-інформаційні технології у професійній діяльності соціального педагога. Рекламно-інформаційні технології як форма первинної профілактики негативних явищ у дитячому та молодіжному середовищі. Визначення поняття. Класифікація рекламно-інформаційних технологій.

Структурні компоненти рекламно-інформаційних технологій: мотиваційний, когнітивний, комунікативний та емоційний.

Інтегративна, ідеологічна, виховна, соціалізуюча та культурна функції рекламно-інформаційних технологій.

Конкретність, системність, орієнтація на потреби цільової аудиторії, науковість як базові принципи використання рекламно-інформаційних технологій у професійній діяльності соціального педагога.

Нормативно-правове забезпечення рекламної діяльності в соціальній сфері.

Підходи до визначення поняття «соціальна реклама»: суспільна, некомерційна та соціальна реклама. Класифікація соціальної реклами відповідно до її суб'єкту, предмету, мети, масштабу дії, концентрації на цільовій аудиторії та форми поширення.

Поняття рекламно-інформаційної кампанії у соціальній сфері, її мета та особливості. Основні етапи соціальної рекламної кампанії: підготовчий, етап розробки стратегії і тактики рекламно-інформаційної кампанії, етап проведення кампанії та аналітичний етап. Зміст діяльності соціального педагога на кожному з етапів рекламної кампанії.

Стратегія і тактика співпраці соціального педагога зі ЗМІ. Основні етапи взаємодії соціального педагога зі ЗМІ (підготовчий, етап безпосередньої співпраці, етап аналізу діяльності).

Основні форми співпраці: прес-реліз, прес-конференція, брифінг тощо. Етапи їх підготовки, методичні особливості організації і проведення. Види рекламної продукції.

Технологія проектування в діяльності соціального педагога. Підходи до визначення поняття «проект». Співвідношення понять «проект» та «програма» у соціально-педагогічній діяльності. Основні підходи до класифікації проектів. Об'єкти соціально-педагогічних проектів. Базові ознаки соціально-педагогічних проектів.

Поняття та складові життєвого циклу проекту. Аналіз ситуації та соціально-педагогічна діагностика. Концепція соціально-педагогічного проекту. Мета та завдання проекту. Фінансове обґрунтування проекту. Планування проектної діяльності.

Поняття проектної пропозиції та аплікаційної форми. Стандартні та додаткові компоненти аплікаційної форми.

Підходи до визначення змісту поняття «моніторинг». Особливості та завдання моніторингу. Поняття показників (індикаторів) соціально-педагогічних проектів, їх різновиди.

Підходи до розуміння процесу оцінювання соціально-педагогічних проектів. Види оцінок. Порівняння моніторингу та оцінки у соціально-педагогічному проектуванні.

Управління проектом. Функції управління проектом: планування, прийняття рішень, контроль за використанням бюджету, моніторинг, оцінювання, адміністрування. Проектний менеджмент та його структура. Зовнішнє та внутрішнє середовище проекту.

Технології соціально-педагогічної роботи з сім'єю. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічної діяльності. Діагностика сім'ї. Підходи до типології сімей, що потребують допомоги та підтримки соціального педагога. Особливості соціально-педагогічної роботи з різними типами (категоріями) сімей. Кризово-інтервентна і проблемно-орієнтовна моделі взаємодії соціального педагога і сім'ї. Мета і завдання соціально-педагогічної роботи з сім'єю.

Зміст соціально-педагогічної роботи з сім'єю: соціальне обслуговування сім'ї, соціально-реабілітаційна робота, соціально-профілактична робота, оцінка потреб сім'ї, соціальне інспектування, соціальний супровід, соціальний патронаж. Основні напрями соціально-педагогічної роботи з сім'єю (освітня, психологічна, посередницька).

Форми і методи соціально-педагогічної роботи з сім'єю. Діяльність спеціалізованих формувань ЦСССДМ по соціальній підтримці сім'ї.

Види складних життєвих обставин. Соціально-педагогічна робота з сім'єю, яка опинилася у складних життєвих обставинах: мета і завдання, технологія роботи (виявлення сімей; здійснення діагностування ситуації у сім'ї, її потреб та проблем; ухвалення рішення про надання соціальних послуг; планування спільних дій; надання соціальних послуг сім'ї; оцінка проведеної роботи). Законодавче забезпечення соціально-педагогічної роботи з сім'єю, яка опинилася у життєвій скруті.

Інноваційні технології в роботі з сім'єю: оцінка потреб дитини та сім'ї, раннє втручання, ведення випадку, мобілізація ресурсів громади. «Комплексний догляд» як технологія соціальної допомоги ВІЛ-позитивним дітям та їх сім'ям, паліативна допомога.

Соціально-педагогічна робота щодо запобігання насильства над дітьми у сім'ї. Технології втручання у сім'ю з метою припинення жорстокого ставлення до дитини та попередження його в майбутньому.

Соціальний супровід як технологія роботи соціального педагога з сім'єю: мета, зміст, етапи. Характеристика етапів соціального супроводу сімей, де є діти з обмеженими можливостями. Використання комплексних і спеціальних програм щодо організації форм і методів роботи з дітьми з обмеженими можливостями та їх сім'ями.

Зарубіжна практика соціальної роботи із сім'ями.

Соціально-педагогічні технології роботи з дітьми-сиротами і дітьми, які залишилися без піклування батьків. Державна політика щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які залишились без батьківського піклування. Встановлення соціального статусу дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування. Причини сирітства в Україні.

Соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування: завдання, напрями роботи, методи і форми роботи. Соціальний патронаж як основна форма соціальної допомоги дітям, які залишилися без опіки батьків.

Сімейні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: усиновлення, опіка та піклування, прийомна сім'я, дитячі будинки сімейного типу. Діяльність, спрямована на розвиток сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: комплексність, послідовність, поетапність. Технологія соціального супроводу прийомної сім'ї. Зміст роботи соціального педагога щодо організації та функціонування дитячого будинку сімейного типу.

Модель створення та соціального супроводу прийомної сім'ї та дитячого будинку сімейного типу (попередня робота з кандидатами, юридичне оформлення, робота з прийомною сім'єю та ДБСТ). Обов'язки спеціаліста, що здійснює соціальний супровід.

Особливості реалізації типової технології у здійсненні соціального супроводу прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу. Структура та зміст плану соціального супроводу на різних етапах життєдіяльності прийомної родини, терміни виконання та оцінка результативності. Вимоги щодо соціального супроводу прийомної дитини. Зміст соціально-педагогічної та соціально-психологічної допомоги прийомним батькам та батькам-вихователям ДБСТ.

Державні заклади опіки дітей в Україні. Особливості соціально-педагогічної діяльності з дітьми-сиротами у закладах державної опіки. Негативні наслідки соціалізації дітей у закладах інтернатного типу. Необхідність проведення соціально-реабілітаційної та адаптаційної роботи з дітьми-сиротами, що виховуються в інтернатних закладах.

Співпраця соціального педагога з фахівцями закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, відділів кримінальної міліції та ін. у наданні допомоги дітям-сиротам. Форми роботи з сім'єю, спрямовані на формування відповідального батьківства. Досвід соціальної роботи з дітьми, що залишилися без опіки батьків, за кордоном.

Соціально-педагогічна робота з «дітьми вулиці». Визначення поняття «діти вулиці». Категорії «дітей вулиці» та причини їх появи. Мета і завдання вуличної соціальної роботи. Принципи роботи з дітьми вулиці: дотримання інтересів неповнолітніх, добровільності, прийняття цінностей іншої людини, довіри, відкритості, єдиної команди. Цільова група вуличної соціальної роботи.

Технології соціально-педагогічної роботи з «дітьми вулиці». Модель соціальної роботи з «дітьми вулиці» («вертушка») та основні напрями

діяльності фахівця у даній сфері. Основні види і форми вуличної соціальної роботи: консультування, посередництво, пункт соціальної підтримки, рейд тощо. Методи вуличної соціальної роботи. Знання та вміння соціального педагога, який працює в умовах вуличного простору. Сутність та специфіка використання ігрових форм і технік у вуличній роботі (ігротеки, дискотеки, вуличний театр тощо).

Правила техніки безпеки, яких має дотримуватись соціальний педагог, який працює на вулиці.

Соціально-педагогічна допомога і підтримка дітей та молоді з обмеженими функціональними можливостями (особливими потребами). Характеристика інвалідності як причини обмеженої дієздатності. Моделі інвалідності та відповідні моделі соціально-педагогічної роботи. Наукові підходи до соціально-педагогічної та психологічної підтримки дітей та молоді з особливими потребами. Законодавчо-правові засади соціального захисту дитини-інваліда в Україні.

Соціальна реабілітація і підтримка дітей та молоді з обмеженими функціональними можливостями. Завдання, зміст, методи і форми роботи. Напрями роботи соціального педагога з дітьми та молоддю обмежених функціональних можливостей. Соціально-педагогічний патронат сімей, які виховують дітей-інвалідів. Робота з дітьми, які мають затримку в психічному розвитку (ЗПР). Заклади та групи корекційно-компенсуючого навчання та виховання. Правила соціальної реабілітації дітей з обмеженими функціональними можливостями.

Технологічні основи процесу соціально-педагогічного супроводу та патронажу в роботі з цією групою клієнтів. Робота з молодими інвалідами. Зміст і форми роботи ЦСССДМ в реалізації програм соціальної підтримки дітей-інвалідів та молодих інвалідів. Реалізація соціально-психолого-педагогічних проектів та програм соціалізації дітей з обмеженими функціональними можливостями.

Використання зарубіжного досвіду у вітчизняній практиці соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями. Інклюзивна освіта. Особливості соціально-педагогічної роботи у закладах з інклюзивним та інтегрованим навчанням.

Соціально-педагогічна діяльність, що спрямована на творчий розвиток особистості. Пошук шляхів формування творчої особистості, розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, забезпечення самореалізації кожного вихованця – важливі завдання соціальної педагогіки. Відродження, пошук і підтримка творчої особистості – пріоритетний напрям системи соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю. Завдання соціально-педагогічної діяльності, що спрямовані на творчий розвиток особистості: виявлення особливостей формування якостей вихованців, що сприятимуть успіху у творчій діяльності; вивчення особливостей формування якостей творчої особистості вихованців у системі соціально-педагогічної роботи; застосування нестандартних форм роботи з вихованцями, врахування у соціально-педагогічній діяльності рівнів фізичного, психічного, соціального,

духовного, інтелектуального розвитку вихованців, стимулювання активності; розкриття творчої активності кожного учасника творчої дії (принципи диференціації та індивідуалізації).

Розвиток духовності особистості засобами мистецтва слова. Форми роботи, які сприяють навчанню і вихованню мистецтва слова (літературно-художнє об'єднання, літературний гурток, студії, літературне товариство).

Соціально-виховна функція театральної та художньо-творчої діяльності (гурток, театральне дійство тощо).

Технологія роботи соціального гувернера. Домашнє (гувернерське) навчання в системі індивідуального і соціального освітніх замовлень. Сутність процесу домашньої (гувернерської) освіти.

Характеристика виховання та навчання дітей з обмеженими функціональними можливостями. Особливості розвитку мови, мислення, уваги, пам'яті та координації рухів, привчання дітей з обмеженими функціональними можливостями до самообслуговування та дисципліни.

Особливості педагогічної роботи гувернера з обдарованими дітьми. Створення умов і організація кваліфікованої допомоги з метою якнайповнішого розкриття природних здібностей дитини.

Методи виховної діяльності соціального гувернера: педагогічне регулювання виховної ситуації (формування у вихованця уявлення про раціональну поведінку, яка ґрунтується на внутрішньому діалозі «хочу» і «потрібно», «можна» і «не можна», «добре» і «погано»; методи різнобічного впливу на свідомість, почуття і волю вихованця з метою формування поглядів і переконань (бесіда, позитивний приклад), методи організації діяльності й формування досвіду суспільної поведінки (педагогічна вимога, вправа, привчання, створення виховних ситуацій), методи регулювання та корекції, стимулювання позитивної поведінки й діяльності вихованця (покарання, заохочення тощо).

Професійно значимі та особистісні риси гувернера. Характеристика основних особистісних психологічних та морально-естетичних якостей. Правила поведінки, професійно-етичний кодекс соціального гувернера.

Технології соціально-педагогічної діяльності з дитячими і молодіжними громадськими організаціями та об'єднаннями. Особливості соціально-педагогічної роботи в громадських дитячих та молодіжних організаціях. Мета, завдання, принципи роботи. Основні напрями і форми роботи соціального педагога з дитячими та молодіжними організаціями (проведення соціально-педагогічної діагностики; здійснення профілактичної діяльності; надання соціально-педагогічної допомоги членам організації; сприяння соціально-педагогічній діяльності громадської організації; надання допомоги керівництву організації у створенні і реалізації спеціальних програм і проектів; налагодження взаємодії дитячих та молодіжних організацій з іншими соціальними інститутами, адміністративними органами; сприяння формуванню колективу в організації).

Професійні знання і уміння соціального педагога, який працює в дитячо-молодіжній організації і їх врахування соціальним педагогом. Технологія

організації групової діяльності. Алгоритм колективно-творчої діяльності. Процес прийняття групового рішення. Окремі технології групової творчої діяльності в арсеналі професійної діяльності соціального педагога: мозковий штурм (брейнстормінг), сінектика, групова дискусія тощо.

Робота соціального педагога з неформальними молодіжними групами та об'єднаннями. Особливості та основні напрями роботи соціального педагога з неформальними групами та об'єднаннями. Методика роботи соціального педагога з неформальними групами різної спрямованості. Стратегії та тактики взаємодії.

Технологія волонтерської роботи у соціально-педагогічній діяльності. Значення волонтерства для соціально-педагогічної діяльності. Технологія залучення людських ресурсів до волонтерського руху. Стратегія управління діяльністю волонтерських груп. Залучення волонтерів до реалізації соціальних програм, проєктів, акцій тощо.

Система підготовки волонтерів до участі у соціально-педагогічній діяльності: головні напрями, методи та форми навчання (школа, курси, семінар, табір та інші). Діяльність волонтерів щодо формування здорового способу життя, в умовах соціальної вуличної роботи, з різними категоріями дітей та молоді (з обмеженими функціональними можливостями, з творчою молоддю тощо).

Популяризація волонтерської роботи у соціально-педагогічній діяльності в сучасних умовах. Нормативні засади волонтерського руху в Україні.

Технології подолання професійної деформації у соціальних педагогів. Сутність професійної деформації фахівця соціальної сфери. Наслідки професійної деформації для спеціаліста. Синдром емоційного згорання: загальна характеристика, фактори, які впливають на деформацію особистості соціального педагога.

Профілактика та шляхи подолання професійного вигорання соціального педагога. Стратегії допомоги спеціалісту та стратегії самодопомоги.

Технологія допомоги спеціалістам, які мають ознаки професійного вигорання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акіншева І.П. Технологія роботи соціального гувернера: метод.пос. для студ.спец. “Соціальна педагогіка та практична психологія”, “Соціальна педагогіка та основи правознавства” / І.П. Акіншева. – Луганськ: Альма-матер, 2008. –164 с.
2. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А.Й.Капська, О.В.Безпалько, Р.Х. Вайнола; заг. Ред. А.Й. Капської. – К., 2002. – 164 с.
3. Басов Н.Ф. Социальный педагог: Введение в профессию: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / Н.Ф.Басов. – М.: Издательский центр “Академия”, 2006. – 256 с.
4. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. пос. / О.В.Безпалько. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.

5. Вайнола Р.Х. Технології соціально-педагогічної роботи: курс лекцій для студ. спец. 6.010105 “Соціальна педагогіка”. – К.: КМПУ імені Б.Грінченка, 2008. – 152 с.
6. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М. та ін. – К.: Академпрес, 1999. – 112 с.
7. Енциклопедія батьківства: посібник з сімейного виховання / Авт. кол. За заг. ред. Є.І.Коваленко, С.В.Кириленко. – К.: КНТ, 2008. – 592 с.
8. Етика ділового спілкування: навч.пос. / Т.К.Чмут, Г.Л.Чайка. – [5-е вид.] – К.: Вікар, 2006. – 223 с.
9. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навч.пос.для ВНЗ / Л.М.Завацька. – К.: Видавничий дім “Слово”, 2009. – 240 с.
- 10.Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, іновачії: навч.-метод. комплекс. / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та ін. /За заг. ред : І.Д.Зверєвої, Ж.В.Петрочко – К.: Фенікс, 2007 – 528 с.
- 11.Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. пос. / А.Й.Капська. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
- 12.Коваль Л.Г. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: навч. пос. / Л.Г.Коваль, І.Д.Зверева, С.Р.Хлебик. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.
- 13.Комарова Н.М. Посібник для соціальних працівників щодо підготовки та соціального супроводу прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу: [у 2-х кн.] / Н.М.Комарова, І.В.Пеша. – К.: Держслужба, 2006. – Кн.1. – 118 с.
- 14.Комплексні програми центрів соціальних служб для молоді / [За ред. С.В. Толстоухової]. – К.: УД ЦССМ, 2001. – 203 с.
- 15.Косарецкая С. О неформальных объединениях молодежи / С.Косарецкая, Н.Синягина. – М.: ВЛАДОС, 2004. – 159 с.
- 16.Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Н.М.Лавриченко. – К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.
- 17.Лісовець О.В. Нормативне забезпечення діяльності закладів соціальної сфери: навч. пос. / О. В.Лісовець. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2012. – 99 с.
- 18.Лісовець О.В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України: навч. пос. / О. В.Лісовець. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. – 314 с.
- 19.Локарева Г.В. Методичні матеріали до проведення олімпіад та конкурсів з соціальної педагогіки: навч.пос. Г.В.Локарева, О.О.Почерніна. – Запоріжжя, ЗДУ, 2000. – 70 с.
- 20.Медведева Г.П. Этика социальной работы: учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. / Г.П.Медведева. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 208 с.
- 21.Мудрик А.В. Социальная педагогика: учеб. для студ. педвузов / [Под ред В.А.Сластенина]. – М., 2000. – 192 с.

22. Мустаева Ф.А. Основы социальной педагогики. Учебник для студ. высш.пед.завед. – [2-е изд., перераб. и доп.] – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. – 416 с. – (Серия «Gaudeamus»).
23. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М.: ТЦ «Сфера», 2005. – 480 с.
24. Оржеховська В.М. Превентивна педагогіка / В.М.Оржеховська, О.І.Пилипенко. – Черкаси, 2007. – 280 с.
25. Оржеховська В.М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх / В.М.Оржеховська, Т.Є. Федорченко. – Черкаси, 2008. – 374 с.
26. Охрімчук Р.М. Дитячі об'єднання України у вимірах минулого та сучасного. Довідник-посібник. / [Охрімчук Р.М., Шелестова Л.М., Кравченко О.В. та ін.] / Ін-т проблем виховання АПН України. Лабораторія дитячих об'єднань. – Київ, Луганськ: Альма-матер, 2006. – 255 с.
27. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка: навч. пос. / С.С. Пальчевський. – К.: Кондор, 2005. – 560 с.
28. Петрочко Ж.В. Основы социально-правового захисту особистості: навч. пос. / Ж.В. Петрочко. – К.: Київський університет імені Б.Грінченка, 2009. – 320 с.
29. Права дитини: від витоків до сьогодення: Зб. текстів, метод. та інформ. матеріалів / [Авт.-упоряд. Г.Лактіонова]. – К.: Либідь, 2002. – 278 с.
30. Сарапулова Є.Г. Психолого-педагогічні основи навчально-виховної діяльності гувернера / Є.Г.Сарапулова. – К.: МАУП, 2003. – 264 с.
31. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / [За ред. А.Й.Капської]. – К., 2000.
32. Социальная педагогика: курс лекций / [Под общ. ред. М.А.Галагузовой]. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2000. – 416 с.
33. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [За заг ред. проф. І.Д.Звереві]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
34. Соціальна педагогіка: підручник / [За заг. ред. А.Й.Капської]. – К.: Центр Навчальної літератури, 2006. – 468 с.
35. Соціальна педагогіка: підручник. [4-е вид., випр. та доп.] / За ред. проф. А.Й.Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
36. Соціальна педагогіка: словник-довідник / [За заг. ред. Т.Ф.Алексеєнко]. – Вінниця: Планер, 2009. – 542 с.
37. Соціальна педагогіка: теорії і технології: підручник / [За ред. І.Д.Звереві] – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
38. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. / [за заг. ред.: І.Д.Звереві, Г.М.Лактіонової]. – К.: Науковий світ, 2003. – 233 с.
39. Соціальна робота з підлітками та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи / За заг. ред. І.М.Пінчук, С.В.Толстоухової. – К.: УД ЦССМ, 2000. – Вип. 1. – 276 с.
40. Соціальна робота: технологічний аспект / [за ред. проф. А.Й.Капської]. – К.: ДЦССМ, 2004. – 364 с.
41. Социальная работа / Под общ. ред. проф. В.И. Курбатова [Серия «Учебники, учебные пособия»]. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. – 576 с.

42. Соціальний супровід сімей, які опинились в складних життєвих обставинах: метод. пос. / І.Д.Зверєва та ін. – К.: Держсоцслужба, 2006. – 104 с.
43. Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні / За ред. І.М.Григи, Т.В.Семигіної. – К., 2002. – 128 с.
44. Спеціальні служби у соціальній сфері: опорний навчально-методичний інтерактивний комплекс / Під заг. ред. Т.В.Кухтик. – К.: ДІТМ МНТУ ім. Ю.Бугая 2009. – 170 с.
45. Технологии социальной работы: учебник / Под общ. ред. проф. Е.И. Холостовой. – М.: ИНФРА – М, 2002. – 400 с.
46. Технології соціально-педагогічної роботи: навч.пос. / За заг. ред. проф. А.Й. Капської. – К., 2000. – 372 с.
47. Тимошко Г.М. Організація діяльності державних і спеціалізованих соціальних служб: навч.пос. / Г.М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 248 с.
48. Топчій І.В. Робота школи з профілактики вживання учнями психоактивних речовин: стратегії, технології. / І.В.Топчій, Т.Є. Федорченко. –Черкаси, 2009. – 246с.
49. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю / І.М.Трубавіна. – К.: УД ЦССМ, 2002. – 132 с.